

TOBIAS

een Raphaël-spel

in zeven taferelen,
bewerkt naar het boek Tobit,
anders genoemd Tobias,
door W. F. Veltman

Personen:

De oude Tobias

Anna, zijn vrouw

Tobias, zijn zoon

een man uit het volk

een buurman

Raguel

Edna, zijn vrouw

Sarah, zijn dochter

2 dienstvaagden

Raphaël als aartsengel

Azarias, menselijke verschijning van Raphaël

Asmodeus, boze geest

Het toneel is in twee plaatsen verdeeld: links (van de toeschouwer uit) het huis van Tobias te Niniveh, rechts het huis van Sarah te Ecbatana; middenachter is een verhoging die de twee oorden scheidt.

EEERSTE TAFEREEL

(Donker – Tobias, blind, spreekt aanvankelijk in de duisternis; tijdens zijn woorden komt licht recht boven hem; pas bij de opkomst van 'een man uit het volk' komt een zwakke belichting van voren)

De oude Tobias:

Ik heb gewandeld, Heer,
in de gerechtigheid
en uw gebod heb ik gevolgd:
de hong'ringen gaf ik mijn brood
en kleed'ren aan de naakten.
Wie van mijn volk, vermoord,
door 's konings wurgers neergesmaakt,
op straat lag, dien begroef ik en
beweende hem en deed uw wil.
Niet achte ik, Heer,
de maningen der mensen:
'laat af van vrome jiver, vrees de toorn
van Niniveh's verbolgen vorst
die het verscheurde Israël
kastijdt met plundering en moord!'
Uw vrees alleen!
daarin heb ik geleefd
en al de dagen van mijn leven
heb ik gewandeld in de wegen
der waarheid....
Wat wreekt gij aan mij, Heer?
Gij slaat uw knecht met blindheid!
Blind is Tobias – blind! *(man uit het volk komt op)*
Wie nader? – stamgenoot of vreemde?

*Uitgave van het 'Vrij Pedagogisch Centrum',
sect. Hoofdstraat 20 Driebergen, in samenwerking met
bv uitgeverij 'Sigma' Den Haag*
druk Sigma Den Haag
copyright W.F. Veltman

In en door de Vrije Scholen in Nederland mag dit toneelstuk worden
opgevoerd zonder voorbehoud van rechten.

Niets van deze uitgave mag worden gereproduceerd en vermenigvuldigd,
ook niet binnen de Vrije Scholen.

Voor opvoeringen buiten Vrije Schoolverband
worden alle rechten voorbehouden.

Man uit het volk:

Een vriend, Tobias, die vol deernis komt klagen om uw rampspoed.

Tobias:

Klaag

om Israël, verblind, verstrooid en weerloos in de storm.

Man uit het volk:

Zwaar drukt de hand des Heren....

Maar zeg mij, oude man, hoe overviel u plotseling die kwaal?

Tobias (als in zichzelf)

Heb ik misdaan – heb ik gezondigd?

De maaltijd was bereid en ik was aangezeten

en zag veel spijs en zeide:

‘Mijn zoon, ga heen en breng tot ons wie je zult vinden van de broed’ren die honger lijdt; ‘k zal op je wachten.’

Hij keerde terug en zei:

‘O vader, een uit ons geslacht

ligt op de markt, verworgd!’

En ik sprong op en nam geen spijs, doch droeg de dode weg

op veil’ge plaats tot na zonsondergang.

Een buurman (die bij de laatste woorden van Tobias naderbij is gekomen)

Zo tarte deze weer de wraak des konings

en wij, de buren, zeiden: ‘Tobias,

laat af van vrome ijver, vrees de toorn

van Niniveh – reeds eenmaal moest je vluchten;

een dwaas is hij die met zijn leven speelt.

Tobias:

Maar ik ging in de nacht, begroef de dode en keerde huiswaarts, legde mij, daar ik onrein was door dit werk,

te slapen aan de voormuur van het huis.

Een zwaluwpaar was in die muur genesteld –

ik wist het niet en toen de ochtend kwam,

sloeg ik mijn ogen op – juist wierp de vogel

zijn hete drek omlaag,

die brandend in mijn ogen viel.

En witte schellen kwamen nu daarop

en roofden mij het licht en ik was blind.

Man uit het volk:

Zoekt ge geen kundig meester

die met zijn artsensij

de schellen weet te lichten?

Tobias:

Ik vond er velen – tevergeefs

beproefden zij hun kunst.

Buurman: (tot man uit het volk)

Wie vindt er artsensij als God hem tuchtigt?

Kom, broeder, mijd die dwaas

die voor zijn vroomheid bitter loon

en kwade roep verkreeg.

Man uit het volk:

Wie ziet een mens in ‘t hart?

Buurman:

Alleen de Heer.

Man uit het volk:

Als vroom, rechtvaardig, onbesproken
gold gij, Tobias, onder Israëls volk.

Ik eerde u, omdat Gods zegen

op u en op de uwen scheen te rusten.

Wil ik aan Gods gerechtigheid niet twijfelen,
dan moet ik wel geloven, dat een schuld
van heimelijke zonde op u weegt.

Uw aanblik roept verwarring in mij op
en deernis worstelt in mijn ziel met afschuw.

Buurman:

Spreek, oude man, en huichel niet
voor broeders van uw volk!

(de oude Tobias zwijgt)

Man uit het volk:

Wee mij, Tobias, dat ik ooit
met achting van u sprak.

Ik wend mij van u af,
dat niet uw schuld
ook mij belaste en mijn bloed.

*(man uit het volk en buurman af. Tobias blijft zwijgend staan, zijn
zoon komt op)*

de jonge Tobias:

Vader! *(hij knielt neer en klampt zich aan zijn vader vast)*

de oude Tobias:

Sta op, mijn zoon
en leid mij in ons huis.

(steunend op zijn zoon gaat de oude Tobias enkele passen en de jonge

Tobias leidt hem naar een zetel waarop hij gaat zitten)

Waar is je moeder?

Is zij niet in huis?

jonge Tobias:

Zij nam de strengen wol om te verkopen,
wat zij gesponnen heeft.

oude Tobias:

Zo moet de vrouw het leven onderhouden,
wanneer de man tot ledigheid
en onmacht is gedoemd.

jonge Tobias:

Zij komt!

oude Tobias:

Haar schreden klinken snel en opgewekt.

Anna: (met een bokje in de arm)

Gegroet mijn lieve man en dierb're zoon!
Het loon breng ik van veler dagen arbeid.
De koopman gaf mij 'n bokje bovendien.

oude Tobias:

Vanwaar dit bokje?
Is 't niet gestolen?

Snel, Anna, breng het terug.

't Is niet geoorloofd dat wij eten
hetgeen gestolen is.

Anna:

Ik kreeg het ten geschenke boven 't loon.

oude Tobias:

Breng terug het dier;
ik zeg u 't is gestolen!

Breng terug en zeg die man:
al is Tobias blind,
van diefstal hoeft hij niet te leven.

En gij, vrouw, neem niet aan
wat u niet toekomt!

Anna: *(wenkt de jonge Tobias weg te gaan)*

Wat raast gij nu op mij?

Gaat gij nog uit om aalmoezen te geven?

Waar is uw armenzorg
en uw gerechtigheid?

! Is al om niet en niets is uw vertrouwen.

Uw blindheid mag terecht Gods teken zijn.

oude Tobias: *(staat wankelelend op en strekt de handen omhoog)*

Barmhartig God, zie mij aan,

Wreek niet de zonde die ik draag
onwetend.

Wreek niet aan mij de zonden

van ons geslacht dat, ongehoorzaam
aan uw gebod, verdoolde.

Overgegeven hebt Gij ons

tot roof en in gevangenschap,

ter dood en tot een spreekwoord van versmading
aan alle volken onder welke

wij zijn verstrooid.

(hij doet enkele onzekere passen voorwaarts en knielt neer)

Maar Heer, uw oordelen zijn vele;

doe mij naar uw behagen
en neem mijn geest, dat ik ontbonden

mag zijn en worden mag tot aarde.

Te sterven, niet te leven meer
verlang ik,

dewijl ik valse woorden

van smaad gehoord heb –

Veel droefheid is in mij, o Heer.

Beveel, dat ik verlost word van die nood
en keer uw aangezicht van mij niet af

in eeuwigheid, o Heer.

(Tobias blijft geknield, terwijl het weer donker wordt)

10

TWEEDE TAFEREEL

(Rechts, in het huis van Raguel, Sarah en twee dienstmaagden)

eerste dienstmaagd:

Wat drijf je ons tot werken, Sarah?

Wij zijn maar meiden in je vaders dienst.

Maar liever nederig en onbesproken,
dan Raguels dochter, schandvlek van dit huis.

tweede dienstmaagd:

Ze is trots en stug, maar zeg ons, Sarah,
wat heel de stad Ecbatana ons vraagt:

Waar zijn de zeven mannen die je huwde?

eerste dienstmaagd:

Ja, zeven heeft zij er gehad
en naar niet een wordt zij genoemd.

tweede dienstmaagd:

Gehad heeft zij er geen,
noch zal zij hebben,
want elke stumper,
die haar tot vrouw wil maken,
verstikt zij.

eerste dienstmaagd:

Een boze demon is haar vrijer.

tweede dienstmaagd:

Die is jaloeers.

11

eerste dienstmaagd:

Waar zijn je mannen?

(Sarah blijft zwijgen)

Indien ze dood zijn, volg hen dan.

Geen zoon of dochter zien wij ooit
van jou in eeuwigheid!

(beiden af)

Sarah: *(doet enkele schreden naar voren en knielt)*

O Heer mijn God

gezegend zij uw naam

die heilig is en dierbaar

en al uw werken prijzen u

in eeuwigheid.

Zie Heer, mijn aangezicht

heb ik tot u geheven.

Hoe innig heb ik u gebeden:

verlos mij van de aarde en

dat ik geen smaad meer hore.

Gij weet, Heer, dat ik zuiver ben

van alle misdaad en dat ik

mijn naam niet heb bezoedeld, noch

de naam mijns vaders in het land

onzer gevangenschap.

Hij heeft geen kind dan mij,

geen zoon, geen bloedvriend die

mij tot een vrouw zal nemen.

Reeds zevenmaal werd ik als bruid gegeven

en zevenmaal stierf mij de bruidegom.

Wartoe, o Heer, mijn God, dient mij het leven?

Indien het u niet goeddunkt mij te doden,

beveel, dat men mij aanzie

en zich ontferme mijner

en geef dat ik geen smaad

meer horen mag.

(Het wordt donker om Sarah; muziek klinkt. Een helder licht schijnt in het midden achter. Daarin verschijnt Raphaël in zijn engelgedaante)

Raphaël:

In 't grondeloze licht der godheid stijgen

gebed en klacht van Tobias en Sarah.

De Allerhoogste roept mij, Raphaël,

en doet mij neerwaarts gaan om te genezen

de blinde oude man in Niniveh

en 't meisje Sarah in Ecbatana,

om weg te doen de schellen van zijn ogen,

haar te verlossen van de boze geest

en tot een vrouw aan Tobias te geven,

de zoon, aan wie zij toekomt naar Gods wil.

(donker)

DERDE TAFEREEL

(Het huis van de oude Tobias te Niniveh)

De oude Tobias:

Ik heb gebeden om de dood,
doch nu mijn ziel bereid is heen te gaan,
komt mij herinn'ring aan het geld
dat ik eens Gabaël, mijn vriend,
in 't verre Medië ter bewaring gaf.
Waarom geef ik mijn zoon dit niet te kennen,
voordat ik sterf? – Tobias, kom tot mij!
(de jonge Tobias komt op)

Mijn zoon, zit neer en luister:

Wanneer ik sterf, begraaf mij dan.
Veracht je moeder niet, doch eer haar,
bedroef haar niet en als zij sterft,
begraaf haar nevens mij in 't zelfde graf.
Gedenk, kind, onze God en zondig niet
en wandel niet de wegen
van hoogmoed en van ongerechtigheid.

Geef aan de armen van hetgeen je hebt
en geef het vreugdevol, opdat
Gods aangezicht zich nimmer van je afkeert.
Neem je een vrouw van onze stam,
geen vreemde vrouw, want onze vaders,
zij allen namen vrouwen uit hun bloed
en zijn gezegend in hun kinderen.
En loof de Heer te allen tijde – bid,
dat recht je wegen mogen zijn.
Bewaar mijn woorden in je hart.

de jonge Tobias:

Ja, vader

wat gij mij hebt geboden, zal ik doen.

de oude Tobias:

Ik gaf eens te bewaren aan een vriend
met name Gabaël, zoon van Gabrias
te Ragis, tien talenten zilvergeld.
Ga thans tot Gabaël in Medië
en haal het geld.

de jonge Tobias:

Hoe zal ik dit ontvangen,
daar ik de man niet ken?

de oude Tobias:

Ziehier zijn handschrift, zoek een reisgezel
die met je trekke, terwijl ik nog leef.
Ik loon het hem, trek heen, ontvang het geld.

(de jonge Tobias staat op en gaat over naar het midden. Raphaël, als jongeling gekleed, staat daar alsof hij op Tobias heeft gewacht. Anna komt tot de oude Tobias die haar zijn besluit mededeelt).

de jonge Tobias:

Ik groet u, jong'ling, wie ge ook zijt.
Ik zoek een reisgezel; zoudt gij
met mij tot Ragis kunnen trekken
en zijt gij ook in deze plaats bekend?

Raphaël:

'k Zal met u trekken, want ik heb
bij onze broeder Gabaël geherbergd.

jonge Tobias:

Wacht dan op mij: ik zal 't mijn vader zeggen
(hij gaat tot zijn vader)
Vader, ik heb een man gevonden,
die met mij reizen zal.

de oude Tobias:

Roep hem tot mij,
opdat ik weten mag van welke stam
hij is en of hij trouw is om met jou
te reizen.

jonge Tobias: (tot Raphaël)

Kom! mijn vader roept u.

de oude Tobias:

Gegroet vriend.

Raphaël:

Weest gegroet.

de oude Tobias:

Broeder, zeg mij
uit welke stam en welk geslacht gij zijt.

Raphaël:

Zoekt gij een stamgenoot
of een die met uw zoon
om loon de reize onderneemt?

de oude Tobias:

Ik wilde wel uw naam
en afkomst weten, broeder.

Raphaël:

Ik ben Azarias, een uwer broeders,
zoon van Ananias.

de oude Tobias:

Welkom, broeder.
Wees niet vertoornd, dat ik u vraag
uw naam en uw geslacht.

Gij zijt mijn broeder uit een goede stam.

Ik ken Ananias en Jonathan

wij trokken samen naar Jeruzalem
met offeranden om te aanbidden.

Zeg mij welk loon ik u zal geven:

een drachme daags en wat u nodig zij
gelijk mijn zoon op reis? en boven 't loon
leg ik nog toe, indien gezond

gij beiden wederkeert.

Raphaël:

Het zij aldus.

de oude Tobias:

Maak je gereed; het ga je beiden wel
*(de jonge Tobias neemt reisbundeltje van zijn moeder aan, die hij om-
helst)*

Trek heen met deze man en God
die in de hemel woont, zal jullie weg
voorspoedig maken en zijn engel
geleide je.

(de jonge Tobias ontvangt zijn vaders zegen en gaat met Raphaël weg)

Annar: (schreiend)

Waarom zendt ge ons kind vanhier?

Hij is de troost van onze ouderdom,
de stut van onze hand – ach, dat dat geld

er nooit geweest was! Konden wij niet leven
tevreeden met onze armoe? maakte God

ons dan niet rijk door onze zoon?

Nu is hij weg....

de oude Tobias:

Geen zorgen, Anna.

Hij komt terug; je ogen zullen hem
behouden weerzien, want een goede engel
zal met hem trekken en zijn reis
zal heel voorspoedig zijn.

*(de jonge Tobias, voorafgegaan door de engel, maakt een rondgang,
terwijl het volgende lied klinkt)*

Jongeling, jongeling
met uw lichten voet,
ga de wijde wegen voor,
die ik volgen moet.

Hemellicht, hemellicht
glanst uit uw gelaat,
of ik vleugels ruisen hoor,
waait uw wit gewaad.

Metgezel, metgezel
die mij wel behoedt
volg ik wijde landen door
met een lichten voet.

VIERDE TAFEREEL

de jonge Tobias:

Een dagreis zijn wij nu gegaan,
Azarias, ik ben vermoeid.

Azarias:

Rusten wij ginds bij de rivier
en morgen vroeg, door slaap verkwikt,
zullen wij de reis hervatten.

Tobias:

Ik zie de brede Tigrisstroom;
voelt ge de koelte die het water
ons toezendt als een welkomstgroet?
(hij loopt vooruit)

Ik Daal bij de oever neer en was mijn voeten
die moe en brandend zijn van 't gaan.

*(hij ontbindt zijn schoeisel en gaat naar de waterrand; het wordt
donkerder)*

Wielend, ijlend

rikt het water

langs de rietbepluimde boorden,

lisp'lend, suizend,

nauw'lijks kruivend,

donkerlokkend, droomverloren....

(angstig) Ziel! het kolkte, het zuigt, het splijt,

Weel! de donkerte spert open:

Vissemul, o zwarte diepte!

help mij, vriend! de vis verslindt mij!

Azarias:

Vrees niet, jong'ling!
grijp de vinnen,
grijp de staart en trek het visdier
uit het water,
werp het landwaarts!

*(Tobias grijpt de vis en werpt hem op het land; hij blijft staan, nog
vervuld van angst)*

Neem uw mes en rijt hem open,
snijd het hart uit, gal en lever
en bewaar ze in uw reiszak.

Dit is goede artsenij!

*(Tobias verricht de hem opgedragen handeling; daarna dooft het licht
op hem uit en hij slaapt, geknielt; Raphaël staat in een bovenaards
licht, terwijl dezelfde muziek klinkt als aan het eind van het tweede
tafereel. Langzaam wordt het dag)*

Azarias:

Ontwaak, Tobias, bind uw schoeisel;
hervat met mij de verre reis.

Tobias: (naar de rivier kijkend)

Rillend, wielend

ijlt het water

langs de rietbepluimde boorden.

Uit dit kolkend, lokkend donker

drong de muil vol zwarte diepte.

Maar gij riep mij:

Vrees niet, jong'ling,

grijp de vinnen, trek het visdier

uit het water....

En ik stond en triomfeerde,

greep de vis en wierp hem landwaarts.

Maar, broeder, zeg mij welke artsenij

kan men bereiden uit het hart,

uit gal en lever van de vis,

die gij mij opdroeg te bewaren?

Azarias:

Indien gij het hart van de vis en de lever
op gloeiende kolen legt,

zal de rook verdrijven de boze geesten

van man of vrouw, gekweld door demonen.

En bestrijk met de gal van de vis een mens

wiens ogen befloerst zijn met wittige schellen

en hij zal genezen van blindheid!

Op weg nu, broeder, kom, op weg!

(zij gaan; ommevang met lied 'Jongeling, jongeling')

VIJFDE TAFEREEL

Azarias:

Wij zijn gekomen tot Ecbatana.

Een man woont hier, met name Raguël,

uw bloedverwant. Bij hem zullen wij vragen

om onderdak. Hij heeft een dochter, Sarah,

schoon en verstandig en zijn enig kind.

Gij zijt zijn erfgenaam naar Gods beschikking.

Het meisje komt u toe, neem haar tot vrouw.

Tobias:

Azarias, ik heb gehoord,

dat deze dochter is gegeven

aan zeven mannen achtereen,

die allen in de bruidsnacht stierven.

Nu vrees ik, broeder, dat ook mij geschiedt

gelijk tevoren, wijl een boze geest

haar liefheeft en die nimmer wil gedogen,

dat enig man haar nemen zal tot vrouw.

En als ik sterven zou, hoe zou mijn vader,

mijn moeder ooit die smart te boven komen?

De droefheid zou hen drijven in de dood!

En wie delft dan hun graf? Geen and're zoon.

Ik ben hun enig kind.

Azarias:

Gedenk toch wat uw vader sprak:

'Neem je een vrouw uit onze stam'

Zij wordt uw vrouw nog deze nacht

en heb geen zorg en vrees die demon niet.

Maar hoor mij, broeder, deze zelfde nacht

is zij uw bruid en gaat gij in haar kamer,
zo neem van 't smeulend offerbekken mee
gloeiende kolen – en gij legt daarop
een deel van hart en lever van de vis
en rookt ze.

De demon zal het ruiken en zal vluchten

en keert dan nimmermeer in eeuwigheid terug!

Doch gij zult met uw bruid tot God u wenden

en bidden, dat Hij u behouden mag.

En God zal u behouden met uw vrouw

en kind'ren zult gij in haar schoot verwekken.

Tobias:

O moge het geschieden naar uw woord.

Dewijl zij van mijn bloed is, voel ik hoe

nu reeds de liefde tot haar mij doorstroomt.

(Zij gaan naar Raguëls huis en Sarah komt hun tegemoet)

Azarias:

Gegroet, schoon meisje, is dit Raguël's huis?

Sarah:

Ik groet u, broeders, wie ge ook zijt.

Ja, hier woont Raguël.

Tobias:

En gij zijt Sarah?

Sarah:

Ik ben zijn dochter; Sarah is mijn naam.

Azarias:

Leid ons naar binnen, Sarah, tot uw vader.

Sarah:

Treedt binnen in ons huis: gij zijt hier welkom.

(zij leidt hen tot waar Raguel en zijn vrouw Edna zich bevinden)

Raguel:

Weest welkom, broeders – Edna, zie toch eens hoe deze jonkman lijkt op Tobias, mijn neef – zegt mij vanwaar gij zijt.

Azarias:

Uit het geslacht van Naftali zijn wij, van de gevangenen te Niniveh.

Raguel:

Dan kent gij Tobias wel, onze broeder?

Azarias:

Wij kennen hem zeer wel.

Raguel:

Is hij gezond?

Azarias:

Hij leeft en is gezond.

Tobias:

Het is mijn vader.

Raguel:

Uw vader! ja, hij lijkt op hem! zie, Edna!

Edna:

Hij is het jonge evenbeeld zijns vaders.

Raguel:

Hoe is uw naam?

Tobias:

Ik heet ook Tobias.

Raguel:

O, welk een vreugde! Laat mij u omhelzen

(hij kust hem en maakt daarna een zegenend gebaar)

Gij zijt de zoon van een goed mens

en Israël kent zijns gelijke niet.

getrouw aan God en helper der verdrukten.

Vertel van hem. Hij maakt het toch wel goed?

Tobias:

Helaas....

Raguel:

(ongertst) Niet goed? niet goed?

Tobias:

Mijn arme vader

werd plotseling aan beide ogen blind.

Hij zit en treurt en kan de werken die hij

gewoon was te verrichten, niet meer doen.

Raguel:

Rampzalig! ach, rampzalig! *(hij weent)*

(ook Edna en Sarah wenen)

O, wat een droef bericht moet gij ons melden.

Tobias blind! *(hij schudt het hoofd)*

(als in zichzelf)

De wegen Gods zijn ondoorgrondelijk....

Tobias blind! – Is er genezing mogelijk?

Tobias:

Elk middel faalde, maar Azarias,

mijn trouwe leidsman, heeft mij nu doen weten,

hoe ik mijns vaders blindheid helen kan.

Raguel:

Gij geeft ons hoop, heb dank, Azarias,
Doch zeg mij, wat noopt u zo ver te reizen
thans, daar uw vader hulpbehoevend is?

Tobias:

Hij gaf eens te bewaren aan een vriend,
met name Gabaël, zoon van Gabrias,
te Ragis tien talenten zilvergeld.
Nu zendt hij mij tot Gabaël te Ragis
om 't geld te halen, nu de nood ons dringt.

Raguel:

Uw reis is lang; rust een'ge tijd bij ons
en laat het treurig nieuws ons niet weerhouden
u feest'lijk te onthalen in ons huis.
Ga Edna en gelast een ram te slachten
en Sarah, help je moeder, dat het maal
bereid word' met een overvloed van spijzen.
(*Edna en Sarah gaan weg*)

Tobias:

Azarias, spreekt thans tot Raguel
waarvan gij mij gezeigd hebt onderweg
en laat de zaak volbracht zijn.

Azarias: (tot Raguel)

Broeder, hoor,
de jonge Tobias is 't naast
aan u verwant; geef hem uw dochter
als aan uw enig erfgenaam.
Hem komt zij toe naar Gods bestiering.

Raguel:

Het juiste woord spreekt gij, Azarias.
Doch ik wil u de waarheid niet verhehlen:
Aan zeven mannen heb ik haar gegeven,
die alle zeven in de bruidsnacht stierven.

Azarias:

Broeder, vrees niet; het is van God beschikt,
dat zij geen ander toebehoren zal dan hem.

Raguel:

Zo moge het geschieden naar uw woord!
Hoe menigmaal heb ik tot God gebeden,
dat Hij mijn kind verlosse uit die nood.
Welaan, zijt vrolijk dan en eet en drink.
U komt het toe mijn enig kind te huwen.

Tobias:

Ik zal geen spijs noch drank hier smaken,
eer gij mij haar geschonken hebt tot vrouw.

Raguel:

Neem haar van nu aan tot u en naar recht.
Gij zijt haar broeder en zij is uw zuster
en moge God u bei zijn zegen geven!
Kom hier mijn dochter! en gij, Edna, kom!
(*Sarah en Edna komen*)

Geef mij uw hand (*hij legt deze in Tobias' hand*)

Neem haar tot vrouw
volgens de wet van Mozes.

De God van Abraham, Isaac en Jacob
zij met u en zijn zegen zij op u.
(*hij zegent hen*)

En zitten wij thans aan ten maaltijd, komt!

(*allen af*)

ZESDE TAFEREEL

Edna: *(komt op met Sarah die weent)*

De lampen branden in het bruidsvertrek.

Ween niet, mijn kind, ontvang je bruidegom....

(zij weent ook)

Sarah:

Zou ik niet wenen moeder, gij weent ook.

Edna:

Ja, kind, ik ween.... maar vatten wij weer moed.

De Heer des hemels en der aarde geve

je vreugd voor deze droefheid!

Heb goede moed, mijn dochter, goede moed.

(Edna kust haar en gaat weg; Sarah schuift een gordijn terzijde en zet

zich op haar sponde – Asmodi verschijnt en sluipt rond in de ruimte)

Tobias: *(komt op met een bekken met gloeiende kolen en plaatst dit op een driehoek)*

Gedachtig aan de woorden van

mijn metgezel leg ik het hart,

de lever van de vis hierop

en rook ze.

(Hij verricht deze handeling. Een sterke rook ontwikkelt zich. Asmodi kronkelt en gebaart in de rook, maar moet tenslotte vluchten. In het midden verschijnt Raphaël in zijn engelgedaante met Asmodi aan zijn voeten)

Raphaël:

De demon Asmodi moet wijken

en nimmermeer keert hij terug.

Ik keten hem in de woestijn

in 't duistre grensland van Egypte!

Tobias:

Zuster, sta op

en laat ons bidden

(beiden knielen)

God onzer vadersen,

gezegend zij uw naam

en al uw scheps'len loven u

in eeuwigheid.

Gij hebt den man geschapen, Adam

en Eva schiep gij hem tot vrouw

ter hulpe als zijn gezellin.

Gij weet, Heer, dat ik Sarah niet

uit lustbegeerte nad'ren wil,

doch tot een bond, geheiligd door uw wet.

O moge zij mij kind'ren baren,

opdat in eeuwigheid

uw naam geloofd zij en geprezen!

Sarah:

Ontferm u onzer, Heer,

en mogen wij tot ouderdom geraken

tezamen, hij met mij en ik met hem.

Tobias:

Zo zij het, amen.

Sarah:

Amen.

(zij begeven zich achter de voorhang)

Raguel: *(komt op)*

Te middernacht heb ik
een graf gegraven in den hof.
Zou deze niet ook zijn gestorven?
Edna, sta op en laat een dienstmaagd
stil in de kamer gaan en zien,
of hij nog leeft en indien niet,
dat ik hem mag begraven en
dat niemand wete dit.

(De eerste dienstmaagd komt op gelijk met Edna. Deze blijft angstig dicht tegen Raguel aangedrukt staan. De dienstmaagd gaat achter de voorhang en komt terug)

Eerste dienstmaagd:

Hij leeft, mijn meester, ja, hij leeft!

Raguel:

Geloofd zijt gij, o God,
met zuiv're, heil'ge lof;
uw scheps'ten all', uw engelen,
uw uitverkorenen,
zij moeten loven u in eeuwigheid.
Geloofd zijt gij,
dat gij mij hebt verheugd
en dat niet is geschied hetgeen ik vreesde.
Gij hebt met ons gehandeld
naar uw barmhartigheid.
Ik Beveel mijn knechts het graf te dempen.
Geen rouw, doch vreugde is ons deel.

Edna:

Geloofd zijt gij, o heer,
dat gij u hebt ontfermd
over ons enig kind en over
het enig kind van Tobias.
Voleindig, Heer, hun leven in
gezondheid.

Raguel:

Zo zij het, amen – Zie de dag breekt aan.
Ter bruiloft nu; bereid een groot festijn
dat tweemaal zeven dagen duren zal!

(Raguel, Edna en dienstmaagd af. De jonge Tobias schuift de voorhang van het bruidswerk open. Sarah wordt zichtbaar; zij zingt)

Sarah:

Hef aan een lied, de dag breekt aan
met klare dageraad.
De ziel is louter parelwit
in tranendauw gebaad.
Hallelujah.
Hef aan een lied, de dag breekt aan,
doet glanzen alle ding.
Het licht is als een bruidsgewaad
van gouden jubeling.
Hallelujah.

(Azarias komt op)

Tobias:

Azarias! Zij is genezen!
Ik leef! – o wijze metgezel
hoe kan ik u ooit danken?

Azarias:

Zij komt u toe naar Gods beschikking.
Doch hoor wat ik vernomen heb:
de goede Raguel zwoer een eed,
dat gij niet reizen moogt
voor 't einde van het bruilofsfeest
dat veertien dagen duren zal.

Tobias:

Mijn arme ouders wachten reeds
zo lang – Wilt gij, Azarias,
aan wie wij al deez' vreugde danken,
mij deze weldaad nog bewijzen,
dat gij naar Ragis trekt
en 't geld ontvangt van Gabaël?

Azarias:

Ik wil het doen en keer behouden
met tien talenten zilver terug
nog voor de dagen zijn verstreken
van 't vreugdevolle bruilofsfeest.

Tobias:

Heb dank, heb dank! Dat God u hoede
en keer behouden van uw reis.

(Azarias af)

Sarah: *(Azarias nakijkend)*

Zie, Tobias, hoe hij met lichte voet
de aarde nauwijks raakt!

Tobias:

God zond hem tot ons – Sarah, kom nu, kom!

(zij gaan samen af)

ZEVENDE TAFEREEL

de oude Tobias:

Ik heb gerekend uur na uur,
reeds zijn de dagen van de reis
ampel vervuld en nog is hij niet hier.
Zij zullen toch niet zijn beschaamd
met weigering? Als Gabaël
maar niet gestorven is,
dat niemand hem het geld kan geven....

Anna:

Ons kind is omgekomen,
dewijl hij zo lang toeft.

(wendt)

Och, Tobias, mijn zoon, het rouwt mij,
dat ik je toen heb laten gaan;
je was het licht toch van mijn ogen.

de oude Tobias:

Zwijg stil en jammer niet:
hij is gezond!

Anna:

Zwijg gij stil en bedrieg mij niet,
mijn kind is omgekomen.
Ik ga maar weer naar buiten op de weg
uitzien naar hem....

Ik kan niet eten, overdag
niet werken en des nachts niet slapen.
Ik kan alleen maar huilen om mijn kind.

*(Zij gaat geheel links voor staan, leunend op een stok, met de hand
boven de ogen wizzend)*

(Plotseling, wijzend in de verte)

Hij komt! Heer in de hemel!

Het is mijn kind! hij komt!

(naar binnen roepend)

Vlug, oude! onze zoon! hij komt!

(de oude Tobias staat op, maar stoot zich, zodat hij bijna valt)

de oude Tobias:

Ach, Anna, help mij dan.

Anna:

Vlug, oude, vlug!

(zij gaat naar binnen en helpt haar man)

(recht vóór verschijnen de jonge Tobias en Azarias; Sarah iets op de achtergrond)

Azarias:

Ga gij vooruit; ik volg met Sarah

ga, neem de vissegal

bestrijk daarmee zijn ogen

en als het bijt, zal hij ze wrijven

en 't witte vlies afpellen van het oog

en hij zal zien!

(Tobias loopt over naar links en omhelst zijn moeder)

Anna:

Kind, kind, ik zie je weer;

ik mag in vrede sterven.

(zij wenen beiden)

de oude Tobias:

Mijn zoon! God zij geloofd!

(vader en zoon omhelzen elkaar)

Ben je alleen? Waar is je reisgenoot?

jonge Tobias:

Hij komt en brengt de schat

die hij voor mij verwierf.

de oude Tobias:

Het geld?

jonge Tobias:

Ja, vader, maar nog meer.

Een dochter brengt hij u

gij zult haar zien,

want ik breng artsensij.

Gij zult weer zien!

(hij leidt zijn vader naar binnen en doet hem zitten. Azarias en Sarah zijn naderbij gekomen. Azarias staat middenachter; Sarah knielt middenvóór en Anna is bij de zetel van de oude Tobias neergeknield)

jonge Tobias:

In uw naam, Heer, die heilig is,

in eeuwigheid geprezen,

neem ik het galvocht van de vis

om blindheid te genezen!

(hij strijkt de vissegal op de ogen van de oude Tobias. Deze maakt een beweging van pijn en wrijft met zijn beide handen over zijn ogen – Hij ziet. Zijn eerste blik valt op zijn zoon die hij sprakeloos aan zijn hart drukt)

de oude Tobias:

Geloofd zijt gij, o God,

en geloofd zij uw naam in der eeuwigheid

en geloofd zijn al uw heil'ge engelen.

Gij hebt getuchtigd mij

en hebt ontfermd u mijner.

Ik zie mijn zoon, mijn vrouw.

Gods licht is op u allen en ik zie....!

jonge Tobias:

Zie hier uw dochter Sarah,
het enig kind van Raguel
ons na verwant – zij is mijn vrouw.

de oude Tobias:

Zo blijde tijding, zoveel vreugd in eens.
(Sarah zegenend)
Wees welkom dochter, zegen zij op u.
Geloofd zij God, dat hij u zond tot ons
en desgelijks zij zeege'ning op uw ouders.

jonge Tobias:

En vader, zie mijn metgezel,
broeder Azarias aan wie
wij al deez' vreugde danken.
Hij leidde mij de rechte weg
en voerde mij door nachtelijke wijding
aan 't wielend water van de grote stroom.
Uit het kolkend, lokkend donker
drong een mul vol zwarte diepte,
maar hij riep mij:
Vrees niet, jong'ling,
grijp de vinnen, trek het visdier
uit het water.

En ik stond en triomfeerde,
greep de vis en wierp hem landwaarts.

En hij zei mij: rijt hem open,
snijd het hart uit, gal en lever
en bewaar ze in uw reiszak.

Dit is goede artsenij!

En ik mocht naar Gods bestiering
door de kracht van hart en lever
van de vis mijn bruid verlossen
uit de boze macht des duivels.
En genezen mocht ik, vader,

u van blindheid door het galvocht

van de vis – Zo dank Azarias
die voor mij naar Ragis reisde
om het zilvergeld te halen,
dat hij trouwelijk weerom bracht.
Dank Azarias voor genezing,
voor zijn trouwe broederliefde,
want hij hoedde mij de wegen
als een man van God gezonden.

de oude Tobias:

Broeder Azarias, heb dank!
heb dank, o wijze, edele broeder.
Mijn zoon, zeg jij wat ik aan hem mag geven
boven het loon dat afgesproken was.

jonge Tobias:

Zie, broeder, neem de helft van al het goed
dat gij voor ons verwierf: van 't geld uit Ragis
en van de bruidsschat die mij Raguel schonk.

de oude Tobias:

Zo zij het broeder en ga heen in vrede.

Azarias:

Looft God en geef hem dank
voor wat hij aan u deed
en wandelt trouw de wegen
van zijn gerechtigheid.

Gods werken maak ik openbaar
aan u, dat niet verborgen blijv'
zijn heerlijkheid.

Wanneer gij, Sarah, bad en Tobias,
gij klaagde om uw nood
en bad te mogen sterven,
zo bracht ik uw gebed
voor 't aangezicht des Heiligen.

Wanneer gij, Tobias, begroef de doden
zo was ik insgelijks bij u.

Als gij u niet bezwaarde op te staan,
uw maaltijd te verlaten

om een verslag'ne in het graf te leggen,
zo was uw goeddoen mij bekend.

Ik was bij u.

En God heeft mij gezonden
om u en Sarah te genezen.

'k Ben Raphael,

een van de zeven heil'ge eng'len
die staan voor 't stralend aangezicht van God.

*(de oude Tobias, Anna, de jonge Tobias en Sarah vallen op de knieën
en buigen diep ter aarde)*

Vreest niet, want vrede zal u zijn.

En nu dankt God, want ik stijg op
tot hem die mij gezonden heeft

en schrijf al wat geschied is in een boek.

*(Azarias staat een ogenblik vol overgoten met een bovenaards licht.
Het licht dooft; hij is verdwenen. De achtergeblevenen richten zich op)*

de oude Tobias (als in profetische verwoering)

Gelooft zij God die leeft in eeuwigheid.

Hij tuchtigt en ontfermt.

Hij buigt ons in de nood
en heft ons weder op.

En hij zal tuchtigen ons
om ongerechtigheid

en Israël is blind

en weerloos in de storm.

Maar hij ontfermt zich onzer

en zamelt weer bijeen

wat hij verstrooid heeft onder vele volken.

En tot hen zal hij komen

die in beproeving en verdrukking zijn

en die hun ziel bereiden voor zijn komst.

Jeruzalem, gij heil'ge stad,

gij wordt verwoest om uwer kind'ren werken.

Doch tot zijn naam zullen van verre komen
veel volkeren en brengen gaven hem,

de Heer des hemels

en zullen zijn verblijd in eeuwigheid.

Jeruzalem zal met saffier

en met smaragd worden gebouwd

en met beryl, karbonkel, Ofirs goud,

uw muren en uw torens louter goud

uw straten kristallijn, Jeruzalem

en immer zal daar zijn

muziek en lofgezang. Hallelujah!

Gelooft zij God die u verhoogt

Jeruzalem in alle eeuwigheid.